

Львівська національна музична академія імені М.В. Лисенка
Кафедра музичної медієвістики та україністики

”ПОГОДЖУЮ”

Гарант освітньо-професійної програми,
декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

 Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

”ЗАТВЕРДЖУЮ”

Проректор з науково-педагогічної
та навчальної роботи, професор

 М. КУШНІР

25 червня 2021 року

”ПОГОДЖУЮ”

Декан факультету музикознавства,
композиції, вокалу та диригування, доцент

 Я. ОЛЕКСІВ

25 червня 2021 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
„ ЛІТУРГІКА”

Рівень вищої освіти	Перший (бакалаврський)
Ступінь вищої освіти	Бакалавр
Галузь знань	02 Культура і мистецтво
Спеціальність	025 Музичне мистецтво
Освітньо-професійна програма	Музичне мистецтво
Профілізація	Всі профілізації
Статус	Вибіркова компонента циклу дисциплін для отримання додаткової кваліфікації «Регент» ВК 3.4.4
Загальний обсяг	4 кредити ЄКТС (120 годин)
Форма підсумкового контролю	Залік (6,7)
Термін викладання	6,7 семестри
Факультет	Музикознавства, композиції, вокалу та диригування
Форма навчання	Денна

Робоча програма навчальної дисципліни „Літургіка” з галузі знань 02 Культура і мистецтво зі спеціальності 025 Музичне мистецтво оновлена відповідно до освітньо-професійної програми «Музичне мистецтво» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти, затвердженої Вченою Радою ЛНМА імені М. В. Лисенка «26» травня 2021 року (Протокол № 1)

Розробник:

СИРОТИНСЬКА Наталія Ігорівна – завідувач кафедри музичної медієвістики та україністики, доктор мистецтвознавства

Робоча програма навчальної дисципліни затверджена на засіданні кафедри *Музичної медієвістики та україністики* «22» червня 2021 р., протокол № 7

1. МЕТА ТА ЗАВДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Підготовка високопрофесійних фахівців, які володіють навичками дослідницької, аналітичної та педагогічної діяльності у сфері літургійного музичного мистецтва.

Основним завданням дисципліни є ознайомлення студентів з літургійним богослов'ям Церков візантійської традиції, питаннями історичної спадковості, поступальним, еволюційним оновленням візантійського богослужіння. В процесі лекційних та семінарських занять ставиться завдання виховати у студентів розуміння літургійно-обрядової спадщини та оволодіння обрядовими особливостями її складових.

Лекційний матеріал курсу побудований на узагальненні історично-богословського матеріалу в поєднанні з аналізом конкретних прикладів візантійських богослужінь.

2. КОМПЕТЕНТНОСТІ, ЯКИМИ ПОВИНЕН ОВОЛОДІТИ ЗДОБУВАЧ

2.1 Загальні компетентності (ЗК)	
ЗК 1	Здатність до спілкування державною мовою як усно, так і письмово
ЗК 2	Здатність розуміння предметної області та розуміння професійної діяльності.
ЗК 3	Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
ЗК 4	Здатність до розв'язання проблем.
ЗК 5	Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
ЗК 6	Здатність до міжособистісної взаємодії.
ЗК 7	Здатність до критики та самокритики.
ЗК 8	Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
ЗК 9	Здатність до шанобливого й дбайливого ставлення до історичної спадщини і культурних традицій.
ЗК 10	Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.
ЗК 11	Здатність володіти іноземною мовою.
ЗК 12	Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
ЗК 13	Здатність працювати самостійно, виявляти ініціативу та лідерські якості.
ЗК 14	Здатність до використання інформаційних і комунікаційних технологій.
ЗК 15	Здатність генерувати нові ідеї (креативність).
ЗК 17	Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності і досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій, використовувати різні види та форми рухової активності для активного відпочинку та ведення здорового способу життя.
2.2 Спеціальні (фахові) компетентності (СК)	
СК 1	Здатність усвідомлювати художньо-естетичну природу музичного мистецтва.

СК 2	Здатність створювати та реалізовувати власні художні концепції у творчо-виконавській діяльності.
СК 3	Здатність усвідомлювати взаємозв'язки та взаємозалежності між теорією та практикою музичного мистецтва.
СК 4	Здатність використовувати знання про основні закономірності й сучасні досягнення у теорії, історії та методології музичного мистецтва.
СК 5	Здатність демонструвати достатньо високий рівень виконавської майстерності
СК 6	Здатність використовувати професійні знання та навички в процесі творчої діяльності.
СК 7	Здатність володіти науково-аналітичним апаратом та використовувати професійні знання у практичній діяльності.
СК 8	Здатність розуміти основні шляхи інтерпретації художнього образу.
СК 9	Здатність застосовувати базові знання провідних музично-теоретичних систем та концепцій.
СК 10	Здатність оперувати професійною термінологією.
СК 11	Здатність збирати, аналізувати, синтезувати художню інформацію та застосовувати її в процесі практичної діяльності.
СК 12	Здатність використовувати широкий спектр міждисциплінарних зв'язків.
СК 13	Здатність демонструвати базові навички ділових комунікацій.
СК 15	Здатність використовувати засоби масової інформації для просвітництва, популяризації та пропаганди досягнень музичної культури.
СК 16	Здатність застосовувати традиційні і альтернативні інноваційні технології музикознавчої, виконавської, композиторської, диригентської, педагогічної діяльності.
СК 17	Здатність свідомо поєднувати інновації з усталеними вітчизняними та світовими традиціями у виконавстві, музикознавстві та музичній педагогіці.

3. ПРОГРАМНІ РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ

РН 6	Демонструвати спроможність до самостійного дослідження наукової проблеми в галузі музичного мистецтва та написання роботи відповідно до вимог, готовність дискутувати і аргументувати власну позицію.
РН 7	Володіти методами опрацювання музикознавчої літератури, узагальнення та аналізу музичного матеріалу, принципами формування наукової теми та розуміння подальших перспектив розвитку даної проблематики в різних дослідницьких жанрах.
РН 8	Демонструвати володіння музично-аналітичними навичками в процесі створення виконавських, музикознавчих та педагогічних інтерпретацій.
РН 9	Застосовувати теоретичні знання та навички в редакторській / та лекторській практичній діяльності.
РН 10	Володіти термінологією музичного мистецтва, його понятійно-категоріальним апаратом.
РН 11	Вміти здійснювати педагогічну діяльність.
РН 13	Демонструвати музично-теоретичні, культурно-історичні знання з музичного мистецтва.
РН 14	Демонструвати аргументовані знання з особливостей музичних стилів різних епох.

4. РОЗПОДІЛ ДИСЦИПЛІНИ ЗА СЕМЕСТРАМИ, ГОДИНАМИ ТА ВИДАМИ НАВЧАЛЬНИХ ЗАНЯТЬ

НАЗВА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	Розподіл за семестрами			Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Розподіл аудиторних годин за курсами і семестрами													
	Екзамени	Заліки	Атестації		Загальний обсяг	Аудиторних			Самостійна робота	I курс	II курс	III курс	IV курс										
						Всього	у тому числі:			Семестри													
							лекційні	індивідуальні		практичні	1	2	3	4	5	6	7	8					
												Кількість тижнів в семестрі											
Літургіка		6,7		4	120	60	60			60											2	2	

Розподіл годин та кредитів по курсах та семестрах

КУРС	СЕМЕСТРИ	Кількість кредитів ECTS	Кількість годин					Самостійна робота	
			Загальний обсяг	Аудиторних					
				Всього	у тому числі:				
					лекційні	індивідуальні			практичні
III		2	60	30			30	30	
	5								
	6	2	60	30			30	30	
IV		2	60	30			30	30	
	7	2	60	30			30	60	
	8								

5. ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

6 семестр

	Модуль 1. Християнська догматика у літургійних співаних текстах	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Історично-богословські передумови формування літургії.	
Тема 1	Предмет. Проблематика.	2
Тема 2	Літургія. Літургіка. Літургійне богослов'я. Еволюція термінології і значень	4
Тема 3	Етапи розвитку літургії в історично-богословській перспективі.	4
Тема 4	Містагогія, символізм та реалізм літургії.	2
Тема 5	Структура літургійних кіл.	2
	Змістовий модуль 2. Літургійні складові християнського обряду	
Тема 1	Євхаристія.	4
Тема 2	Церковні таїнства.	2
Тема 3	Основні жанри візантійської піснетворчості.	4
Тема 4	Літургійний день, літургійний рік.	2
Тема 5	Паралітургійні богослужіння.	4
	Всього годин	30

Самостійна робота

6 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Богослужбові книги (ненотовані та нотовані).	4
2.	Доба іконоборства: темні часи візантійської літургії	4
3.	Синаксар.	2
4.	Гомілії Отців Церкви та їх відображення в гимнографії.	3
5	Акафіст.	2

	Поточний контроль	2
6.	Йоан Дамаскин і його музично-творча діяльність.	2
5.	Літургійна структура Октоїха Воскресного.	3
6.	Типікон. Уставні книги християнського обряду.	3
7.	Богослов'я ікони.	2
8.	Підсумковий контроль (залік)	3
	Всього годин	30

7 семестр

	Модуль 1. Літургійна структура церковного року	Кількість годин
	Змістовий модуль 1. Літургійне добове коло	
Тема 1	Вечірня велика із всенічним.	2
Тема 2	Утреня велика.	4
Тема 3	Вечірня з Літургією.	4
Тема 4	Святий безполіелейний, поліелейний та із всенічним.	2
Тема 5	Спроби літургійних реформ у східнослов'янських Церквах візантійської традиції.	2
	Змістовий модуль 2. Літургійний рік.	
Тема 1	Свято Господнє та Богородичне. Передсвяття, посвяття, віддання свята.	4
Тема 2	Свято Господнє.	2
Тема 3	Свято Богородичне.	4
Тема 4	Пісна тріодь. Вечірня з Літургією Передшеосвячених Дарів.	2
Тема 5	Воскресна утренняя, часи, Літургія.	4
	Всього годин	30

Самостійна робота

7 семестр

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1.	Празник Різдва Пресвятої Богородиці. Історія виникнення, богослов'я, устав богослужінь.	4
2.	Особливості богослужінь різдвяного посту.	4
3.	Празник Різдва Христового. Історія виникнення, богослов'я, устав богослужінь.	3
4.	Чин великого водосвяття.	2
5	Празник Благовіщення Пресвятої Бгородиці. Історія виникнення, богослов'я, устав богослужінь.	2
	Поточний контроль	2
6.	Празник Успіння Пресвятої Богородиці. Історія виникнення, богослов'я, устав богослужінь.	2
5.	Особливості служіння в часі Великого посту.	3
6.	Воскресне богослужіння. Пасха.	3
7.	Неділя П'ятидесятниці. Історія виникнення, богослов'я, устав богослужінь.	2
8.	Підсумковий контроль (залік)	3
	Всього годин	30
	Всього лекційних годин курсу	120

6. КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ СТУДЕНТІВ З НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Оцінка роботи студента складається із сумарного результату оцінювання різних видів навчальної роботи протягом певного часу. До видів навчальної роботи відносяться форми активної та пасивної діяльності студента. Відповідно, розроблена ієрархічна система, в якій пасивні форми оцінюються на порядок нижче аніж активні. До пасивних форми включають відвідування лекцій та ведення конспекту, конспектування обов'язкової літератури, виконання самостійної роботи, відвідування фольклорних мистецьких і наукових заходів тощо. Активні форми роботи вимагають виявлення студентом власних здібностей, вмінь, ініціативи, логічного та креативного мислення і т.д. Це виступи на семінарських заняттях, підготовка та захист наукових рефератів, виступи на конференціях і т.д.

При розробці шкали оцінювання видів навчальної діяльності враховано всі види аудиторної та поза аудиторної роботи, що відповідає загальним положенням

вищих навчальних закладів, а також враховано специфіку роботи кафедри музичного фольклору. Таким чином до основних нормативних форм роботи додається виконання молоддю науково-пошукових досліджень, а саме: опрацювання спеціалізованої літератури, підготування рефератів та виступи з доповідями на студентських конференціях.

Шкала оцінювання видів навчальної діяльності

Вид навчальної роботи	стаціонар	
	Оціночні бали (за об'єм роботи)	Всього
		100
<i>поточний контроль</i>		50
Відвідування лекцій		5
Конспектування обов'язкової літератури	1 x 10	10
Спів західної монодії (напам'ять)	1 x 10	10
Спів піснеспівів (відчитування з ватиканської нотації)	5 x 2	10
Підготовка наукового реферату і його захист	15 x 1	15
<i>підсумковий контроль (залік)</i>		50
Відповіді на запитання:		
а) Вичерпні відповіді на три запитання з музичними ілюстраціями		40
б) неповні відповіді на три запитання		20
в) відповідь на два запитання		20
г) відповідь на одне запитання		15
Відповідь на додаткове запитання		5

Сумарна шкала оцінювання здобувача з навчальної дисципліни

СУМА БАЛІВ ЗА ВСІ ВИДИ НАВЧАЛЬНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	ОЦІНКА ECTS	ОЦІНКА ЗА НАЦІОНАЛЬНОЮ ШКАЛОЮ
90-100	A	відмінно
82-89	B	добре
74-81	C	
64-73	D	
60-63	E	задовільно
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

Шкала оцінювання здобувача з семестрового екзамену та поточного контролю

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка ECTS	Оцінка за національною шкалою
		для заліку (диференційованого) та екзамену
45-50	A	відмінно
41-44	B	добре
37-40	C	
32-36	D	задовільно
30-31	E	
18-29	FX	незадовільно з можливістю повторного складання
0-17	F	незадовільно з обов'язковим повторним вивченням дисципліни

7. МЕТОДИ НАВЧАННЯ

1. Пояснювально-ілюстративний.
2. Репродуктивний.
3. Метод проблемного викладення.
4. Частково-пошуковий, або евристичний.
5. Дослідницький

8. МЕТОДИ КОНТРОЛЮ

1. **Попередній контроль** спрямований на виявлення знань, умінь і навичок студентів з творів, які будуть вивчатися.
2. **Поточний контроль** здійснюється під час практичних занять з метою перевірки засвоєння попереднього матеріалу і виявлення проблем опанування тими чи іншими навичками.
3. **Тематичний контроль** здійснюється періодично, після вивчення нової теми чи нового розділу і має на меті систематизацію знань та умінь студентів.
4. **Підсумковий контроль** проводиться в кінці семестру.

9. РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Базова література

1. Арранц М. История византийского типикона «Око церковное». – Санкт-Петербург 2003.
2. Арранц М. Как молились Богу древние византийцы. Суточный круг богослужения по древним спискам византийского евхология. – Ленинград 1979.
3. Бредшоу П. Щоденні молитви християн у I столітті // «Світло єси, Христе»: Богослужіння добового кола. Антологія досліджень / упор. Е. Квінлан, В. Рудейко. – Львів 2012. – С. 21-57.
4. Василик В. Происхождение канона (богословие, история, поэтика). – Санкт-Петербург 2006.
5. Вінклер Г. Историчне підгрунття Вечірні Передшеосвячених Дарів // «Світло єси, Христе»: Богослужіння добового кола. Антологія досліджень / упор. Е. Квінлан, В. Рудейко. – Львів 2012. – С. 151-180.
6. Гумилевский Ф. Исторический обзор песнопевцев и песнопения греческой Церкви. – Санкт-Петербург 1902.

7. Дмитриевский А. Древнейшие патриаршие Типиконы – Святогробский иерусалимский и Великой константинопольской церкви: Критико-библиографическое исследование. – Киев 1907.
8. Каліст (Уер). Святоотцівські основи православного вчення про Таїнства // Квартальний обіжник патріаршої літургійної комісії УГКЦ №5 (Львів 2012).
9. Керн К. Литургика. Гимнография и эртологи́я. – Париж 1964 (Москва 1999).
10. Кунцлер М. Літургія Церкви. – Львів 2001.
11. Крашенинникова О. Октоих и Параклит: к истории двух названий одной литургической книги // Герменевтика древнерусской литературы. – зб. 6, ч. II. – Москва 1993. – С. 398-406.
12. Мансветов И. Церковный устав (Типик), его образование и судьба в Греческой и Русской Церкви. – Москва 1885.
13. Матеос Х. Витоки часослова // «Світло еси, Христе»: Богослужіння добового кола. Антологія досліджень / упор. Е. Квінлан, В. Рудейко. – Львів 2012. – С. 59-70.
14. Матеос Х. Розвиток візантійської літургії. – Львів 2008.
15. Матеос Х. Утреня і вечірня // «Світло еси, Христе»: Богослужіння добового кола. Антологія досліджень / упор. Е. Квінлан, В. Рудейко. – Львів 2012. – С. 93-116.
16. Монахиня Игнатия. Церковные песнотворцы. – Москва 2005.
17. Онуфрій, ієромонах. Історія розвитку священного одягу // Літургіка УКУ (liturhika.blogspot.com)
18. Рудейко В. Христос посеред нас. Впровадження у літургійне богослов'я Церков візантійської традиції. – Львів 2015.
19. Рудейко В. Євхаристійне служіння візантійської церкви // Святі Таїнства: Додаток до квартального обіжника патріаршої літургійної комісії УГКЦ . – Львів 2013. – С. 22-30.
20. Рудейко В. Окреслення та пояснення окремих частин вечірні // Богослов'я 69/1-4 (2005). – С. 43-66.
21. Рудейко В. Малі часи візантійського обряду «Світло еси, Христе»: Богослужіння добового кола. Антологія досліджень / упор. Е. Квінлан, В. Рудейко. – Львів 2012. – С. 229-268.
22. Сиротинська Н. Перло многоцінне: музично-поетичний світ богородичної гимнографії – Львів 2014.
23. Тафт Р. Візантійський обряд: Коротка історія. – Львів 2011.
24. Тафт Р. Литургический лексикон. – Омск 2013.
25. Тимо М. Таїнство Миропомазання – Печать Духа // Святі Таїнства: Додаток до квартального обіжника патріаршої літургійної комісії УГКЦ . – Львів 2013. – С. 10-11.
26. Тимо М. Хрещення – таїнство Відродження // Святі Таїнства: Додаток до квартального обіжника патріаршої літургійної комісії УГКЦ . – Львів 2013. – С. 7-9.
27. Типик Української Католицької Церкви / укладений о. Ісидором Дольницьким. – Львів 2002.
28. Успенский Н. Византийская Литургия. Анафора. – Москва 2003
29. Шмеман А. [Символы и символизм византийской литургии](#) // Око Церковное: Литургическая библиотека (www.liturgika.ru)
30. Шмеман А. [Таинство и символ](#) // Библиотека Якова Кротова (krotov.info)
31. Шмеман А. Введение в литургическое богословие. – Париж 1961.
32. Шмеман О. Євхаристія: Таїнство Царства. – Львів 2007.
33. Ясіновський Ю. Візантійська гимнографія і церковна монодія в українській рецепції ранньомодерного часу. – Львів 2011

Допоміжна:

1. Балашов Н. На пути к литургическому возрождению. – Москва 2000.

2. Васишин І. Типик о. Ісидра Дольницького // Квартальний обіжник / Патріарша літургійна комісія УГКЦ (2008/4). – С. 28-37.
3. Гарнонкур Ф. В мирі Господу помолімся. – Львів 2004
4. Кожушний О. Преподобний Роман Солодкоспівець і візантійська гімнографія III – VIII століть. – Київ 2009.
5. Мансветов И. Митрополит Киприан в его литургической деятельности. – Москва 1882.